

DEBRECZENI ELLENŐR.

Politikai, közgazdasági és társadalmi lap.

A SZABADELVŐPÁRT KÖZLÖNYE.

Megjelen hetenkint ötször, u. m. Hétfőn, Kedden, Szerdán, Csütörtökön és Szombaton.

Előfizetési feltételek:

helyben hához hordva vagy vidékre postán küldve.

Közvetlen 10 frt.
Félévre 5 frt.
Negyedévre 2 frt 50 kr.
Egy hónap 1 frt.

Előfizethet helyben a kiadóhivatalban
Kulcsár János nyomdájában, axtán
Tolgyai K. Lajos és ifj. Csáthy Károly
könyvkereskedésében, vidéken a posta-
hivatalokban.

Hirdetési díj:

öt hasábon petiszer 5 krajczár. Nagyon terjedelmű és több ízben megjelent hirdetéseknek leengedési törvény. Helyi minden hirdetés után 20 kr. Nyitási költségek minden sora 20 kr. Ezek a szerkesztő által vétetnek fel. — A hirdetések a szerkesztőségben és kiadóhivatalban. — Az előfizetési és hirdetési pénzek a kiadóhivatalba, a lap szellemi részébe tartozó közlemények a szerkesztőségi irodába cseglédutóra, Fried-ház 19. sz. alatt cselezendők.

Debreczen, április 9.

A mezőgazdasági válság ijesztő réme európaszerte kísértget. A földművelő osztály ótalmat sürget mindenütt. A német birtokosok hevesen ostromolják Bismarck herceget, hogy a külföldi verseny kizárásával biztosítsa a kormányt és a törvényhozás gazdasági cikkeit. Csak nemrég jelentették, hogy a francia gazdasági egyesületek hasonló szelvényben nyilatkoztak a 65 megye gazdasági egyleteinek küldöttjei nyújtották át a köztársaság elnökének panaszukat és kívánataikat. A francia termelés csak úgy állhat még fenn, ha a külföldi gabona minden méter-mázsájára legalább három franc behozatali vám vetetik.

De nemcsak a continens mezőgazdái szenvednek abnormis viszonyok alatt, hanem még Angolországból is keserves fölajdulások hangzanak egy idő óta. Nagy- és kisbirtokosok egyformán azon panaszoknak, hogy a legbuzgóbb igyekezet mellett sem képesek földjeikből oly hasznot húzni, hogy sikerrel folytathassák a gazdálkodást. Vannak virágzó állapotban lévő birtokok, melyek a termelés költségeit sem térítik meg a termelőnek. Jómódu farmer családok egymás után elkoldusodnak. Munkások csoportjai éhezve barangolnak és nem találnak munkát. A lordok a felső házban aggódva szemlélik a szomorú jelenséget s parlamenti enquete kiküldését sürgetik. Efelől folyt a vita a múlt héten s a miniszterelnök Beaconsfield lord is hozzá szólt.

Mit mondjunk mi, kiket a válság fejletlen gazdasági viszonyaink közt kétszeresen sújt? A mi egész Európában tapasztalható, különösen a birtokos középosztály pusztulása, az fokozott mértékben előfordul nálunk. A középosztály vagyoni jóléte évről évre jobban stülőd, a birtok mindinkább idegen kezekbe kerül, a proletárok száma szaporodik, a mi ha már közgazdasági szempontból is káros, nálunk van a dolognak még egy más veszélyes oldala: a nemzetiségi szempont.

A birtokos középosztály a magyarság zömét képezte hazánkban. Nemzetiségünk legerősebb gyökerén ragódik a léleg, mely pusztítja. Azért érkekel minket e mezőgazdasági válság első sorban. Nem elég tehát reá utalnunk a bajra, nem elég jajgatni, panaszolni, hanem a bajnak orvoslásáról is kell gondoskodni.

Hogy a jelenleg uralkodó mezőgazdasági válság, mely aztán természetesen magával vonja az ipar válságát is, nem tulajdonítható specialisan a mi köz viszonyainknak, arra a legesattánosabb bizonyíték az, hogy e bajátalános ma csaknem egész Európában s ott is pusztít, a hol nem élnek az „átkos közönség” jármá alatt. Igaz, hogy az nem nagy vizsgálat, hogy mások is osztoznak nyomorúságunkban; de valami vizsgálat mégis van az általános nyomorúságban: az, hogy gondoskodásra készíti

az államférfiakat és törvényhozókat s hogy az oly baj, melyet általánosan fölismernek, nem tarthat sokáig.

Kétségtelen, hogy a megszokott jelzések, melyek után az emberek eddig vakon indultak: „védvám”, „szabadkereskedés”, elvesztették értéküket s igazán van Bluntschlinak, ki a „Deutsche Rev.” legutóbbi számában határozottan kikel a doctrinaire fanatizmus ellen. Gyakorlati számbavétele szükséges a nagy néposztályok gazdasági érdekeinek s az ipar szükségleteinek. S ha Európa minden okos embere ezen tőri most a fejét, végre, bizunk benne, hogy meg is találják a módját.

— A novibazári körület megszállását rendező conventiót — mint a Neue fr. Presse jelenti — megállapították már, de még nem írták alá. E szerint minden stratégiai pontot egészen Mitroviczig vegyesen és egyszerre török és osztrák-magyar csapatok fogják megszállni. Ausztria-Magyarország egyelőre nem hajlja végre a megszállást, hanem csak megadja magának ezt a jogot.

— A pestis-veszélyt már egészen megszüntnek tekinthetni s az orosz lengyel határon a zárvonalat ápril 14-kén végkép meg is akarják szüntetni.

Néhány gyakorlati észrevétel az uszoráról.

III.

A társadalmi rendszer megkívánja, sőt szigorúan követeli, hogy annak minden tagja az illető hatóságnál bejelentse azon foglalkozását, melylyel a társadalomban helyet foglal, vagy a kenyerét keresi, a szolga, napzámos, kofa, targonczás, vagy hordár, az iparos, kereskedő stb. egy szóval mindenki fel a legnagyobb társas vagy részvényes vállalatokig, és mindegyik a foglalkozása után kiszabható mérvben viseli a közterheket. Csak a pénztőzser — uszorás, — kinek kezében a pénz, a leghatalmasabb motor, van majdnem teljesen elvonva a közteher viselés alul; mert a pénztőzsernek, az uszorásnak különös szabadalma van, neki nem kell iparjegy, nem kell czégbéjegyzés, habár a törvény előtt ismeretes, hogy mivel foglalkozik. Nem kell neki semmi egyéb mint kezdetre egy kis pénz, minél tágabb lelkiismeret és egy épen oly lelketlen prókátor s ott üti fel sátorfáját, a hol legtöbb zsarolásra van kitéve. Ő szabad ember, a prókátora pedig diplomás ember és nő mind a kettőnek vagyona, mint a hógörgeteg az elpusztított egyesek és családok rovására.

Ők szabadon fosztogathatják, gyengíthetik a társadalom productív munkás erejét és a mellett még adót sem, vagy jövedelmüköz aránylag elenyésző keveset fizetnek; mert míg az uszorás váltókra vagy kézi zálogokra kölcsönöz, és ezek után fosztogat, addig alattomban dolgozik és a midőn már áldozatán minden keresményét elvette is, az elszorított vagyon után adót nem fizet. Ha pedig jelzáloggal biztosítja magát, pénzt a legkisebb kamatra tábláztatja be, de biztosít magának oly nagy kamattiztást, hogy adósát előbb vagy utóbb, de biztosan tönkre teszi.

És mit juttatott abból a közterhek viselésére? A betáblázott 6 vagy 7 % tőli kamat után 10 % tőit, habár más uton még azt is

és legtöbb esetben az adósa által megtérített magának.

Miért ne lehetne tehát a pénztőzser, az uszorást oda kényszeríteni, hogy ha pénzzel kereskedik, annak megnevezésével czéget tüzze ki, hadd ismerje mindenki, egy a törvény is, hogy minő foglalatossága, keresete van és fizessen ahhoz képest adót és pedig fizessen minden egyes kölcsöne után ugyan annyit, vagy azon arányban, mint a mennyi kamatot vesz. Ha vesz 10 % tőli kamatot, fizessen 10 % tőli kamat adót. Annak bevallására, hogy hány száztőli kamatot vett, legyen kötelezve az adósa is. Oly váltó, vagy egyéb kölcsönzések nélkül pedig, melyeknél a kölcsön adott tőkéhez az adó alapjául a kitűzendő hatóság előtt és annak meghatározandó idejében be nem vallotta a pénztőzser, vagy a vett kamatokat hamisan vallotta volna be, veszítse el követelését s ne legyen az perelhető.

Ez akadályozhatná a titkos zsarolást egyrészt, másrészt akadályozná a titkos adósságszinálást, az eladósodást és részéssitét az államot az aránylagos jövedelemben.

Igen könnyen megkülönböztethető lenne a pénztőzserkedő váltó az árúüzleti vagy kereskedői váltóktól, részint az adó és vevő polgári állása, részint a törvényes vizsgálat után, ha t. i. a váltó bepereltetett. Az üzleti árúkereskedői váltók sem a törvényes nyilvántartás, sem külön adó alapját nem képezhetnék.

A régebbi uszoratorvényt kijátszották és lehetnek kijátszások mindig; de ha van törvény, mely azt mint büntényt bünteti azon esetben, ha a nyilvánosság elől elvonatik és azért, mert az adó alul akart kibújni s így az államot megkárosítani, nem pedig egyedül azért, mert nagy kamatot vett, mivel ezt végre is törvény által teljesen megakadályozni nem lehet, akkor a társadalom és a bíróság ismerni fogja embereit és a szerint bírái; de igen valószínű, hogy sokan, nehogy a társadalom előtt tekintélyüket, becsületüket kockáztassák, vissza riadnak az uszorától, és ha épen nincs kedvük a társadalom munkásságában részt venni vagy felesleges pénzzel rendelkeznek, legalább mint becsületes hitelezők közre működhetnek a gazdálkodás, ipar és kereskedelem előmozdításán.

Mindenek előtt tehát szigorú törvény az ipar és üzleti hitelezések rövid utoni és költség nélküli gyors behajthatására, hogy a pénztőzseren az alsóbb rétegekben a gyökerénél legyen segítve, mert az mint aszkár hatna az uszorára, és másod sorban a pénztőzserkedésnek czégbéjegyzés általi nyilvánossága és a kölcsönök nyilvántartása lenne elrendelendő.

A hamis bukások, a hitelezők kijátszása stb. mint tolvajlás, rablás, úgy annak közvetítő cselekménye legszigorúbban büntendő. A szerencsétlenségek által bekövetkezett gazdálkodott, iparost, kereskedőt süjtött vagyonbukás esetében pedig ezeket segíteni, védelmezni kellene, bizonyos a törvényben felleendő kiegyezhetési rendszer által, hogy az uszorának ne szorítottassanak le a munkásság teréről, hanem legyen alkalmuk a veszteséget helyre pótolni. Ez utóbbi esetekben meg kellene állapítani, hogy mily mérvben veszteségnél állhat be törvény szerint a bukott fel még meglevő vagyonának felszítása és elárverése. Mert hány eset van, hogy a bukott félnek több a vagyona, mint tartozása; de ha döbber kerül, még a hitelezők sem kapnak végkielégítést, a vagyonbukott pedig családja-

val együtt koldussá lesz, és megszűnik a társadalomra nézve hasznos munkássága, sokszor egyetlen hitelezőjének könyörületlensége miatt.

Szükség volna a csődrendszernél és a csőd vagyon felosztásánál a váltó vagy könyvbeli követeléseket egyenlő sorozatba helyezni, mert annak nincs értelme, hogy miért legyen a váltókövetelésnek, mely gyakran a csődök-nél épen a legkétesebb, különös előjoga a kétségbevonhatlan könyvbeli követelések felett. Gondoskodni kellene arról, hogy a csődválasztmányoknak bizonyos, a törvény által kiszabott, lehetőleg a csődvagyon után kivetendő százalékdíjazás állapíttatnék meg, mert feltűnő az, hogy némely csődvagyon a csődválasztmány olyformán dividál el, hogy önmagának mesés díjazást szavaztat meg, és a hitelezők kénytelenül üres zserényvel és hosszú képekkel odább állni.

Ez szükséges volna részint a hitelezők érdekében, részint a törvényhozás reputációjának megóvása végett, mert ha a szabad osztozkodás az idegen vagyonban továbbra is fenn marad, úgy tűnnek ki, mintha a törvényhozás azon speculatióvá fajult osztozkodást helyeselné.

Egy kereskedő.

Szeged helyzete.

A viz gyors lefolyását vett Szeged utcáiban; az apadás eddig három láb két hüvelyk. Már több utca szárazon van; a lakosok térnek vissza, az eddigelő hazamentek száma huszszerez. A viz levezetése tárgyában tartott miniszteriumi tanácskozások eredménye azon határozat lett, hogy az alföldi-fiumei és az osztrák állami vasut közl levő összekötő vasút felhasználtassék. E czébből megengedtetett, hogy az alföldi-fiumei vasutnak azon része, mely az osztrák állami vasutat metszi, kinyitassék.

Szeged városa vasárnap közgyűlést tartott, melyen a tanács felvilágosításai a károk észszerűsítése iránt tett intézkedéseiről nem vétet tudomásul; a kérdést részletesen fogják tárgyalni, hogy megfelelően a miniszterelnök expozíciójának kijelölt irányával. — A királyhoz kegyes látogatásért hála felirat intéztetik, melyben arra kéri ő felségét, hogy a várat engedje át az új építés terveinek alapjául vételére. Jövő héttől kezdve csak a munkaképtelenek kapnak élelmszerceket, miután már kaphatni mindenféle munkát. Ugyancsak a közgyűlés elismerést szavazt a kormányának az eddigi és ezután teendő munkálatokért, de kijelentette, hogy a munkálatok fődzéséhez sem most, sem a jövőben nem járulhat.

Szeged mielőbbi felépültesére nézve kívánatos, hogy a kincstár számos különféle águ ipartelepeiről nagy mennyiségben szállíttasson iparcikket Szegedre, továbbá erdeiről jutányos áron s részletfizetés mellett épületfát, vas munkálat s gyáriállványokat s öntött és munkált alkatrészeket szállíttasson a városnak. Azt is óhajtja a város, hogy a pénztőzserminiszter a szegedi kincstári uradalomból néhány holdat téglagyárnak engedjen át, mint szinte tüzelő anyagot megfelelő ártért.

A képviselők tiszszabályozási szemleut-jokban Török-Becsét, Zentát s aztán Szegedet járták föl. E szemlén konstataított, hogy legnevezetesebb pont a vedrészai egy mért-földnyi átvágás, mely leghosszabb és legköltségesebben fenntartható. A percsorai töltés feladandónak véleményeztetett. A társaság lakdika ülve, Bakay vezetés alatt megtekintette a belső víz lefolyását, mely mérnök véleménye szerint 100 szivattyu hatásával érhető el. Az alföldi vasuti töltés szakadásainak betömését a vállalkozó czég már megkapta. A Maty-hidnál is ugyancsak foly a munka. Ha

valami közbe nem jön, a hid 3 nap alatt elkészül.

Külföld.

A porta végleg elfogadta Kelet-Rumélia vegyes okkupációjának tervét. Elfogadta az új kormányzat létesítését is, élén a porta által kinevezendő kormányzóval egy európai bizottság ellenőrzése mellett. A porta továbbá hivatalosan óvást tett Dondukov hercegének a bolgár nemzetgyűlés ama szavazata ellen, mely szerint a bolgár népképviselő felhatalmazatik Bulgária határainak megváltoztatására és a bolgár fejedelemség örökösödése proklamáltatik. Az ottman biztos ez óvást közölte európai társaival.

A hatalmak beavatkozása Görögország érdekében, — mint a „Times”-nak jelentik, — eivben elhatározottak; csupán Epirusz tekintetében forognak még fenn nehézségek. Volo és Arta tekintetében már nem. A portának nincs kifogása a mediáció ellen, mert az igazságot szelvényező népe előtt, ha a reáérőszavolt engedményeket elfogadja.

— Gróf Karolyi Alajos beszédéről Bismarck hg lapja a „Nord. Alg. Ztg.” következők nyilatkozik: „Ama szavak, melyeket gr. Karolyi Londonban mondott, arról biztosítanak, hogy a két nagyhatalom, Ausztria-Magyarország és Anglia vállvetve törekednek a békét megszilárdítani a Keleten s megvalósítani a berlini szerződés határozatait és az abban stipulált új rendet. Egy pillanatra sem kétekedhetni abban, hogy e törekvésükben Németország és ennek vezéréfia hiven támogatni fogják őket.”

Garibaldi nagyon betegesen érkezett Rómába. Az odajöveteléhez fűzött minden aggodalom alaptalan. Garibaldi ágyhoz szegzett, tagjaiban teljesen megbénult aggyagyan, kezét, tagjait nem bírja több mozgatni. A legnagyobb végyelgyengülés észlelhető. Umberto király bejelentette nála látogatását.

A franciaországi potválvásoknál a republikánusok ismét nagy győzelmet arattak. Az eddig ismert 21 potválvás eredménye: 13 köztársasági és 1 legitimista; 7 helyütt újabb választás lesz.

Az egyiptomi alkirály elbocsátotta európai minisztereit s egy új benschulotébbi álló miniszteriumot nevezett ki Serif pasa elnöklete alatt.

Az „egyetemes postaegyesület” határozatainak életbe lépése.

(Folytatás.)

Postautalvány-forgalom a külfölddel.

Folyó évi ápril 1-től kezdve a Németországgal, Helgolanddal, Franciaországgal és Algériával, Luxemburggal, Olaszországgal, Svájczzal és Észak-Amerika egyesült államainal való forgalomban a postautalványra utalványozható összeg maximuma 200 frtra emeltetett fel. Ugyane naptól kezdve Belgiumba és Németalföldre szintén 200 frtra terjedő postautalványok küldhetők. Belgiumban és Németalföldön az osztrák magyar monarchiába szülő egy-egy postautalványra 500 francot fogadnak el.

Az utalványozási díj a következő:
a) A Németország, Helgoland és a Luxemburggal való forgalomban minden 10 frt vagy töredéke után 5 kr, egy-egy postautalványért azonban legalább 20 kr.
b) A Belgium, Franciaország és Algéria, Németalföld, Olaszország, Svájc és Észak-Amerika egyesült államainal való forgalomban minden 10 frt vagy töredéke után 10 kr, egy-egy postautalványért azonban legalább 20 kr.

Az utalványozásra Magyarországon azon úrlapokat kell használni, melyeket a magyar postaisztatgatás a külföldi forgalom számára ad ki és melyek minden postahivatalnál a reájuk nyomtatott levéljegy árért kaphatók. A meny-

Három hónap alatt sok minden megtörténhetik, találatni alattán más mód is a nélkül, hogy pocskér áron el kellene vesztetgetni azt a házat. Most nagyon leestett a háznak értéke, de egy lehet, hogy nem sokára ismét fölemelkedik. Ujabb hitelforrást is találhatni. Szemlélok, a kik biztatták ő méltóságát, nem hiányoztak három hónap hosszú idő.

De egy váratlan esemény már a második hónapban véget vetett minden további számításnak. B. Kengyelessy Alfréd hirtelen megbetegedett s ötödnapra meg is halt.

A hagyatéki főlvetelénél Silbermann előállt tizegyezer forintos váltóköveteléssel. A mint bemutatta váltóját, rögtön hamisnak nyilvánítták.

Várday Rudolf már akkor túljárt hegyen völgyön. Az elfogatási parancs későn érkezett a méltóságos urra nézve. Ez volt az utolsó szolgálat, mit a magas rangú hivatalnoknak kieszközöltek volt kollegái.

Évekig nem hallottak aztán Várday Rudolfról. Eltűnt. Csak valami négytíz év múlva került elő egyszer egy rongyos ember, a ki önkényesen jelenkezett a törvényszéknél, hogy ő Várday Rudolf, csalájanak vele, a mit akarnak; inkább kiálja a büntetést, mintsem azt a folytonos lappangást és nyomorúságot.

A „Debreczeni Ellenőr” tarczaja.

A méltóságos ur.

Elbeszélés.

Írta: Vértesi Arnold.

(Vége.)

V.

Mikor este hat órakor újra megjelent Grünfeld ur, már minden reményben talált. Ő méltóságos csak benyult az íróasztala föléjébe s kivette a B. Kengyelessy Alfréd nevével aláírt váltót.

— Ön becsületszavát adja, Grünfeld, hogy ez a váltó a lejárat napjáig senki másnak kezébe nem kerül? — kérdezte a miniszteri tanácsos komoran.

— Becsületszavamat, — biztosítá Grünfeld.

— Önök ezt, a mint tölem átvesszik, lepecsételve teszik el a lejáratig?

— Igen, rögtön lepecsételjük s méltóságos egészen nyugodt lehet.

Várday Rudolf halászpádotan állt ott az asztalnál. A váltó még kezében volt. Két vagy három perc hosszáig szorongatta azt ujjai közt.

— Itt van — szóló s kissé félre fordította fejét.

De Grünfeld ur azért jól látta, mint rángatóznak ő méltóságosnak ajkai. Hanem már azt nem látta, mint szökik föl, a mint ő kilépett az ajtón, a méltóságos ur székéről, mint nyujtja ki karját, mintha utána akarna rohanni s mint hanyatlak aztán vissza a székre és mint takarja el halothalvány arcát két kezével.

Egyébként nem is volt szükséges látni azt Grünfeld urnak. Grünfeld ur a nélkül is tudta, a mit tudott s nem volt olyan együgyű csacsi, a ki föl ne használtá volna a jóalkalmát.

Két óra múlva már ismét bekopogtatott ő méltóságánál. A méltóságos ur nem panasz-kodhatott pontosága hiánya miatt. Grünfeld ur nem is bírta nyugodt lélekkel meg vacsorálni, mielőtt ő méltóságának dolgát el nem végezte.

Most már reményben van az egész ügy Silbermannal. Grünfeld ur kapacitátá, azt a megalkodott embert, Silbermann mindenbe bele-nyugodott. A régi váltó kicseréltetett s itt hoz még kilencszáz forintot készpénzben.

— Megőrült ön? — riad föl Várday Rudolf, hat ezer forintból kilencszázát?

Grünfeld ur édeskés mosolylyal, melybe azonban jókora adag szemtelenség vegyült, „bátorkodott” figyelmeztetni ő méltóságát, hogy a kamatokat s az ő provisióját el méltóztatott felejtetni.

A kamatokat? az ön provisióját? — há-

lezedett a miniszteri tanácsos. — De hát hány-ez kamatot számít ön?

— Nem én számított, kérem alásan, hanem Silbermann, — mentegette Grünfeld ur. — A pénz most nagyon drága, kérem alásan, nagy kereskedő házak, solid firmák futkosnak érte és nem kapnak. Silbermann nem adhatja most olcsóbban, mint tíz száztőlival havonként.

Várday Rudolf ajkába harapott.

— A gazember! — fakad ki dühösen. Grünfeld ur flegmával nézte a méltóságos ur dühöngését s csak annyit jegyzett meg:

— Hja, bizony a pénz most nagyon drága.

Várday Rudolf zsemei már vérben forogtak.

— Hát a többi pénz hová tetted, semmirekellő? Hol a többi négyezer forint?

— S a többi?

— A többi bátorkodtam megtartani provisió fejében. A méltóságos ur nem kívánhatja, hogy ingyen futkosok.

S szemtelen daczczal tekintett a dühöngőnek szemébe.

— Becsukatlak gazember!

— Szeretném tudni, hogy miért? — felelt vissza Grünfeld ur. — Tetszik méltóságosnak a geszbáft, jó; nem tetszik, az is jó. Senki sem kényszeríti méltóságodat. Tessék visszadni a pénzt s én is visszahozom a váltó-

tót. Azaz, hogy deponáljuk a törvényszéknél, onnan elhozhatja méltóságos.

Arra a szóra mint a villámsújtott rogyott össze a dühöngő ember. Grünfeld ur megragadta a kedvező pillanatot s becsügette az inast.

— Hamar, hamar! A méltóságos ur roszul lett. Hívják az orvost, szóljanak ő nagyságának. Hamar! En sietek, utközben majd beszélök az orvoshoz, elküldöm én. Kezét csokolom, méltóságos ur, magamat ajánlom. Ha az üzletre nézve meg méltóztatnék talán váltóztatni szándékát, csak méltóztatnék értesíteni engem. Deponáljuk a törvényszéknél. Kezét csokolom, méltóságos ur. Jó egészséget kívánok. Minden úgy lesz, a mint ohajtani méltóztatik. Kezét csokolom.

Grünfeld ur tudta, hogy ő méltósága nem fog többé egy szót sem szólni. A dolog remben volt. Tökéletesen remben.

VI.

A kétségbeesett ember reszketve olvasta má a napokat. Nem tudta, meddig húzhatja s mikor roskad össze feje fölött minden.

Az első perczen arra gondolt, hogy házat, falusi birtokát rögtön eladja, bármily áron s visszaváltja az uszorától azt a fatális váltót. De másnap, harmadnap már habozni kezdett. Hiszen három hónapig várhat. A bal lépés úgy is megtörtént már; legalább fölhasználja Várday a három hónapi előnyt.

